

Jelentés
a Kulturális Javak Bizottsága (KJB)
2006. évi tevékenységéről

A Kulturális Javak Bizottságát (KJB) 2006. első félévében hívta létre a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal eljárására vonatkozó szabályokról szóló 10/2006. (V.9.) NKÖM rendelet 2. § (5) pontja alapján.

A rendelet értelmében „a Kulturális Javak Bizottsága 8 tagú szakmai tanácsadó testület, amely a kulturális javakkal kapcsolatos egyes elsőfokú hatósági, illetve egyéb szakmai döntések előkészítésében segíti a Hivatal munkáját. A bizottság 1-1 tagját a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Nemzeti Múzeum, a Magyar Nemzeti Galéria, az Országos Széchényi Könyvtár, a Szépművészeti Múzeum, a Magyar Országos Levéltár, a Magyar Műtárgy- és Régiségkereskedők Országos Szövetsége, valamint a Hivatal Műtárgyfelügyeleti Irodájának jelölése alapján 2 évre a Hivatal elnöke kéri fel.”

Bár a KJB létrehozatalát már korábbi jogszabályok is elrendelték, azonban különböző okokból a 2002-ben megtörtént teljeskörű szakmai előkészítés után mégsem indult meg a munkája. 2006-ban azonban a jogszabály-módosítás alkalmát kihasználva a tagösszetételt is sikerült a feladatokhoz jobban illeszkedő módon meghatározni és a döntéshozókat is megnyerni az ügy mellé. (A KJB-nek saját költségvetési keretet kellett elkülöníteni.) Ennek nyomán elkészült a KJB működését részleteiben szabályzó belső (elnöki) utasítás és megtörténtek az előkészítés szükséges lépései is.

A hét teljes jogú (szavazattal is bíró) külső tagot a jogszabályban meghatározott intézmények és szervezetek saját jelölése alapján a KÖH elnöke kérte fel. (A KÖH által delegált nyolcadik tag a KJB titkársági teendőit látja el, és csak tanácskozási joggal vesz részt a bizottság munkájában.)

A 2006. május 24-én megtartott alakuló ülésen a szükséges tájékoztatáson és egyeztetéseken túl az első komoly vita is megtörtént, a tagok és a KÖH képviselői tisztázták, a KJB-nek a hivatali (hatósági) döntéshozatal első- és másodfokához való viszonyát. (Csak az elsőfokú döntéshozatalban vesznek részt tanácsadó testületként.)

2006. júniusától kezdve az év során havi rendszerességgel hét ülést tartott a KJB, ahol összesen 53 napirendi pontot (ügyet) tárgyalt meg. Ezek az ügyek jellemzően a védetté nyilvánításhoz kapcsolódtak. (Két általános kérdés kivételével.) A KJB létrehozatala után már minden egyes a KÖH elé került új műtárgyvédési ügyről állásfoglalást alakított ki.

Az 53 megtárgyalt ügyből 30 esetben (56,6 %) foglalt állás a KJB a védelem mellett, 5 esetben (9,4 %) ellene és 16 esetben (30,1 %) pedig a szakvélemény kiegészítését javasolta. Az szavazások csaknem minden alkalommal egyhangúak voltak, a védetté nyilvánítás mellett mindössze két esetben került sor többségi döntéssel elfogadott állásfoglalásra, azaz az esetek több, mint 90 %-ában a védelem minden terület képviselője egyetértett. Tanulságos ugyanakkor, hogy a védelmi ügyeknek a harmadát a bizottság nem ítélte kellően előkészítettnek, a szakvéleményeket még kiegészítésre javasolta.

A bizottság féléves munkája tapasztalataként megfogalmazható, hogy a nem túl nagy számú műtárgyvédési ügyek többsége (56,6 %) kellően előkészített, indokolt és széleskörűen elfogadott volt, míg sajnos az esetek harmada esetén ezt nem állíthatjuk. Ez utóbbi tehát egyértelmű felhívás a szakvéleményeket a KÖH védelmi eljárásához előkészítő közgyűjtemények számára, hogy ezirányú tudományos kutatási munkájukat alaposabban, nagyobb körültekintéssel végezzék.

A KJB fél éves munkájának tapasztalatait összegezve elmondható, hogy azt – az elmúlt és az előttünk álló időszakot is tekintve – az alábbiak miatt a műtárgyfelügyeleti munka egyik legfontosabb vívmányának kell tartanunk.

- A védettség kimondása során ugyanis korábban, az elmúlt fél évszázadban sosem volt ilyen szakmai kontrollja a döntéseknek, ami képes kiszűrni a lehetséges kutatói elfogultságot vagy intézményi érdeket (pl. gyűjtemény-gyarápítási szempontok...).
- A KJB munkája biztosította, hogy a KÖH védettséget kimondó döntése minden esetben magas tudományos és szakmai színvonalon és egységes szempontok alapján történhessen.
- A védettség kimondása (az ebből következő korlátozások miatt) mindig is támadások tüzeiben állt illetve állhat. Ezért a KJB igen fontos (és az egyetlen állandó jelleggel működő) egyeztető fórum is, ahol az érintett felek (tudományos, közgyűjteményi, műkereskedői, műgyűjtői és hivatali területek) véleményei együtt lehetnek jelen illetve lehetnek részesei a döntéshozatalnak.
- A KJB esetről-esetre történő tárgyalásai hosszabb távon is fontos hozadékkal járhatnak, ebből ugyanis előbb-utóbb ki kell kristályosodjon egy általánosan megfogalmazható és alkalmazható védési szempontrendszer.

Meg kell még jegyezni, hogy a KJB állásfoglalásaival a műtárgyvédések súlyát és jelentőségét is emeli, hiszen az most már nem egy szakvélemény alapján kimondott „közönséges” határozat, hanem a külföldi (pl. angol, francia, holland, német stb.) példának is megfelelően azt előzetesen egy a fontos területeket képviselő, elismert szakemberekből álló testület is megvitatja. (Hazánkban is van ennek működő példája: éppen az örökségvédelem területén a műemléki védettséget is bizottsági állásfoglalás nyomán mondja ki a miniszteri rendelet.)

Mindezek alapján úgy ítéljük, hogy a KJB munkája jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a KÖH védettség ügyében kimondott döntései (melyek az utóbbi hónapokban a sajtó nyilvánosságának érdeklődését is felkeltették) jobban megalapozottak és szélesebb körben is elfogadottak legyenek, és evvel fontos lépést tettünk a „konszenzusos védési stratégia” irányába.

Budapest, 2007. január 16.

Dr. Buzinkay Péter
a KJB titkára